

कापूस पिकावरील किडींचे करा वेळेनुसार व्यवस्थापन

प्रा. वैभव गिरी

सहाय्यक प्राध्यापक (कृषि किटकशास्त्र विभाग)
रामकृष्ण बजाज कृषि महाविद्यालय, पिपरी-वर्धा

कपाशीवर तुडतुडे, फुलकिडे, पांढरी माशी, मावा तसेच पिट्या ढेकूण या रसशोषक किडींचा प्रादुर्भाव दिसतो. वेळेवर किडींचा प्रादुर्भाव ओळखून नियंत्रणाच्या उपाययोजना कराव्यात. कपाशीवर प्रामुख्याने ठिपक्यांची बोंडअळी, हिस्वी/अमेरिकन बोंडअळी आणि शेंदरी बोंडअळी या तीन बोंडअळ्यांचा प्रादुर्भाव होतो. सुरुवातीला ८-१० वर्षांपर्यंत बीटी कापसामुळे यांचे नियंत्रण होत होते. परंतु या सर्वच बोंड अळ्यांमध्ये मागील ४-५ वर्षांमध्ये प्रचंड प्रमाणात प्रतिकारशक्ति निर्माण झालेली आहे. मागील ४-५ वर्षांपासून गुलाबी बोंडअळी मुळे संपूर्ण भारतात क्षेत्र आणि उत्पादनात मोठ्या प्रमाणावर घट झालेली आहे. त्यामुळे बीटी कपाशीवरील किडींच्या व्यवस्थापनासाठी केवळ रासायनिक कीटकनाशकांचाच वापर न करता इतर मशागतीय, यांत्रिक, जैविक पद्धतींचासुद्धा वापर करावा लागेल. जर किडींनी आर्थिक नुकसानीच्या पातळी ओलांडली तरच रासायनिक कीटकनाशकाची फवारणी करावी.

पिकाचा कालावधी - ०-४० दिवस

संभाव्य प्रमुख किडी - मावा, तुडतुडे, पिट्या ढेकूण

- (१) सुरुवातीच्या काळात इमिडाक्लोप्रीडचा वापर टाळावा व नत्रयुक्त खताची मात्रा गरजेनुसारच द्यावी.
- (२) पहिली फवारणी जेवढी लांबवता येईल तेवढी लांबवावी, त्यामुळे मित्र कीटकांचे संवर्धन होईल.
- (३) पिवळे चिकट सापळे ५० प्रती हेक्टर लावावेत.
- (४) पिट्या ढेकूणग्रस्त झाडाचे शेंडे किंवा पाने पिट्या ढेकूण सहित तोडून नष्ट करावे.
- (५) १ प्रकाश सापळा प्रती हेक्टर लावावा.
- (६) ५% टक्के निंबोळी अर्क किंवा २% निंबोळी तेल यांचा वापर पीक ३० दिवसांचे झाल्यानंतर करावे.
- (७) रस शोषण करणाऱ्या किडींसाठी ऍसिफेट (७५ टक्के) १०-२० ग्रॅम प्रति १० लिटर पाण्यात मिसळून फवारणी करावी. ऍसिफेट हे मध्यम विषारी गटातील असल्यामुळे मित्र किडींना कमी हानिकारक आहे. मित्र कीटकांना हानिकारक कीटकनाशकांची फवारणी टाळावी.

पिकाचा कालावधी - ४०-६० दिवस

संभाव्य प्रमुख किडी - तुडतुडे, फुलकिडे, पिट्या ढेकूण, पांढरी माशी, तंबाखूवरील पाने खाणारी अळी (स्पोडोप्टेरा), ठिपक्यांची बोंडअळी, हिस्वी/अमेरिकन बोंडअळी आणि शेंदरी बोंडअळी.

- (१) पहिली फवारणी जेवढी लांबवता येईल तेवढी लांबवावी, त्यामुळे मित्र कीटकांचे संवर्धन होईल.
- (२) पिवळे चिकट सापळे ३०-५० प्रती हेक्टर लावावेत.

- (३) सुरुवातीच्या काळात इमिडाक्लोप्रीडचा वापर टाळावा व नत्रयुक्त खताची मात्रा गरजेनुसारच द्यावी.
- (४) ५% टक्के निंबोळी अर्क किंवा २% निंबोळी तेल यांचा वापर पीक ३० दिवसांचे झाल्यानंतर करावे.
- (५) पिट्या ढेकूणग्रस्त झाडाचे शेंडे किंवा पाने पिट्या ढेकूण सहित तोडून नष्ट करावे.
- (६) व्हर्टिसिलीयम लिफॅन्गी या बुरशीवर आधारित कीटकनाशकाची ४० ग्रॅम प्रति १० लिटर पाण्यात मिसळून फवारणी करावी.
- (७) सुरुवातीच्या काळात दुय्यम किडी जसे करडे भुंगेरे, पाने पोखरणारी अळी, पाने गुंडाळणारी अळी, उंटअळ्या, केसाळ अळ्या इत्यादी कमी प्रमाणात आढळून येतात, त्यांच्यासाठी कीटकनाशकाची फवारणी करू नये.
- (८) २० कामगंध सापळे प्रती हेक्टर लावावेत.
- (९) पेरणी नंतर ४०-४५ दिवसांनी बोंडअळी दिसू लागताच ट्रायकोग्रामाची ५० हजार अंडी व ५५ दिवसांनी ७५ हजार अंडी प्रती हेक्टर शेतात लावावीत.
- (१०) थायामेथोक्झाम (२५ टक्के) २-३ ग्रॅम किंवा ऍसिटामिप्रीड (२० टक्के) ४ ग्रॅम प्रति १० लिटर पाण्यात मिसळून फवारावे.
- (११) बोंडअळी व्यवस्थापनासाठी नोमूरिया रिलाई हा बुरशीजन्य घटक ४० ग्रॅम किंवा क्लोरॉट्रानीलीप्रोल १८.५ एस.सी. ३ मिलि किंवा इमामेक्टीन बेनझोएट ५% एस.सी. ३ ग्रॅम प्रति १० लिटर पाण्यात मिसळून फवारावा.
- (१२) अंडीपुंज व लहान अळ्या वेचून नष्ट कराव्यात.

पिकाचा कालावधी - ६०-८० दिवस

संभाव्य प्रमुख किडी - फुलकिडे, तुडतुडे, पांढरी माशी, ठिपक्यांची बोंडअळी, हिस्वी/अमेरिकन बोंडअळी आणि शेंदरी बोंडअळी.

- वरील किडींनी आर्थिक नुकसान पातळी ओलांडल्यानंतर नियंत्रणासाठी- क्लोरॉट्रानीलीप्रोल १८.५ एस.सी. ३ मिलि किंवा इमामेक्टीन बेनझोएट ५% एस.सी. ३ ग्रॅम किंवा क्लोरोपायरीफोस २० ई.सी. २० मिलि. किंवा सायपरमेथिन १० % ई.सी. ८ मिलि. किंवा फिप्रोनील ५% एस.सी. १० ग्रॅम किंवा एमिडाक्लोप्रीड १७.८ एस.एल. ५ मिलि किंवा लामडासायहॅलोथिन ५% एस.सी. किंवा इंडोझीकार्ब १५.८ % ई.सी. १० मिलि किंवा प्रोफेनोफोस ५०% ई.सी. २० मिलि किंवा क्वीनाल्फोस २०% ई.सी. २५ मिलि किंवा स्पीनोसाड ४५% एस.सी. ३ ग्रॅम प्रति १० लिटर पाण्यात मिसळून फवारावे.

(संपर्क: +९१ ९१४६४१२२१०)

